

У нашого вчителя ювілей!

«Для мене навіть звання «Учитель» містить в собі надзвичайний неосяжний зміст. Учитель! Людина, яка все знає, бачить усе, розуміє все, учитель не для себе живе, для народу. Тож якою треба бути людиною, щоб заслужити всенародну пошану!»

Ю.О. Збанацький

8 лютого 2013 року виповнилося 60 років з дня народження відомого вченого у галузі геоботаніки, фітоценології, фітосозології та лісознавства, провідного наукового співробітника відділу геоботаніки та екології Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, доктора

біологічних наук Павла Митрофановича Устименка.

Маємо велику честь розповісти вам про дитинство, навчання та наукову діяльність нашого керівника з аспірантського погляду.

Павло Митрофанович народився у 1953 р. у м. Ходжейлі Кара-Калпакської Автономної Республіки в Узбекистані, куди з України були направлені його батьки в якості молодих спеціалістів у галузі лісівництва. У кінці 60-х років ХХ ст. родина повертається на Україну. Дитинство та юність Павла Митрофановича проходили серед неповторної природи Волинського Полісся, що й сьогодні викликає у нього захопленість величчю лісів, чистих озер і таємничих боліт.

У 1970 році він закінчує загальноосвітню школу у м. Ковель, після якої вступає до лісгосподарського факультету Української сільськогосподарської академії (нині – Національний університет біоресурсів і природокористування України). Наслідуючи приклад батька, Павло Митрофанович також вирішив присвятити себе вивченню лісів.

Після закінчення академії у 1975 році Павла Митрофановича направляють за розподілом до Криму, на Сакську лісомеліоративну ділянку, де він працює помічником начальника ділянки, а ще через рік він був переведений до управління зеленого господарства Мінського району міста Києва на посаду майстра зеленого будівництва.

У 1979 року Павло Митрофанович був запрошений до аспірантури Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного – провідної ботанічної установи України. Його науковим керівником став видатний геоботанік та лісознавець, доктор біологічних наук, професор Юрій Романович Шеляг-Сосонко, який здійснив неабиякий вплив на формування наукових поглядів молодого дослідника. Важливим і відповідальним став для Павла Митрофановича 1987 рік, коли відбувся захист його кандидатської дисертації на тему «Рослинність та флористичні особливості Мезинського національного природного парку та його функціональне зонування». Робота була присвячена рослинному покриву парку та проблемам його збереження та охорони як одного з важливих об'єктів історико-культурної спадщини Чернігівщини. Кар'єрне зростання ювіляра в Інституті ботаніки розпочалося із молодшого наукового співробітника. З 1989 р. він працює на посаді наукового, з 1995 р. – старшого, а з 2007 р. – провідного наукового співробітника.

Про ботанічні дослідження в свої аспірантські роки, про експедиційне життя минулого, яскраві ботанічні знахідки та свої враження від спілкування з провідними вченими наш керівник досить часто розповідає під час обговорень та консультацій.

Окрім наукової діяльності, значних успіхів Павло Митрофанович досяг на педагогічній ниві. Упродовж багатьох років він читав курси лекцій з геоботаніки та фітосозології на кафедрі ботаніки Навчально-наукового інституту рослинництва, екології та біотехнології Національного університету біорізноманіття та природокористування (нині – НУБіП України).

За цей період П.М. Устименко стає відповідальним виконавцем багатьох науково-дослідних тем, в окремих з них виступає керівником. В результаті їх виконання Павло Митрофанович встановив структуру синтаксономічної різноманітності рослинності України та здійснив її аналіз із позицій фітосозологічної цінності на зонально-регіональній основі. Вирішення даних проблем відкрило йому перспективи для розроблення методики інтегральної синфітосозологічної оцінки фітоценофону та здійснення його класифікації. На базі проведених досліджень П.М. Устименко вперше встановив фітоценофонд природних регіонів України та здійснив його кількісну созологічну оцінку. Отримані ним результати викладені у монографії «Раритетний фітоценофонд України» (2007 р.) та дисертації на здобуття наукового ступеня доктора біологічних наук «Фітоценотаксономічна різноманітність України: фітосозологія, методологія, аналіз та прикладні аспекти», яка була захищена у 2008 році.

Павло Митрофанович є одним із авторів «Зеленої книги України» (2009). Ця праця є офіційним державним документом, в якому узагальнено відомості про сучасний стан рідкісних, таких, що перебувають під загрозою зникнення, та типових природних рослинних угруповань, які підлягають охороні.

Упродовж останніх років Павло Митрофанович приділяє багато часу проблемам створення регіональної екомережі степової зони України та анотованого переліку її структурних елементів міжнародного, національного та регіонального рівнів.

Значним є внесок вченого у дослідження рослинного покриву Українських Карпат. Зокрема, ним здійснено аналіз фітоценотичної різноманітності долини р. Тиси та її притоків у межах України, встановлено її раритетний фітоценофонд та розроблено методичні рекомендації з невиснажливого використання рослинності. Також у 2012 р. Павло Митрофанович був одним із провідних експертів під час експедиційних досліджень НПП «Синевир», метою яких було виявлення ділянок букових пралісів Карпат зі Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Важливим напрямом роботи ювіляра є картування рослинності, якій він приділяє багато сил та часу, наполегливо прививаючи любов до цього своїм учням та колегам. З метою моніторингових досліджень та визначення сукцесій рослинного покриву ним спільно з іншими колегами здійснено картування Карпатського біосферного заповідника та національних природних парків «Синевир», «Вижницький», «Мезинський», а також багатьох інших природно-заповідних об'єктів різного рангу.

Досить продуктивно Павло Митрофанович співпрацює зі співробітниками кафедри декоративного садівництва та фітодизайну Національного університету біорізноманіття та природокористування з питань дослідження охорони дендросозофітів України. Він є співавтором монографій «Заповідна дендросозофлора Лісостепу України» (2010) та «Дендросозологічний каталог природно-заповідного фонду Лісостепу України» (2011), в яких наведено комплексну характеристику дендросозофітів, подана оцінка їх декоративності, проаналізовано заходи збереження заповідного дендрорізноманіття Лісостепу України.

Високі професійні якості та наукові здобутки ювіляра визнані науковою спільнотою України, оскільки П.М. Устименко є членом спеціалізованих вчених рад із

захисту кандидатських та докторських дисертацій Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України та Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Творчий доробок Павла Митрофановича становить понад 140 наукових праць, серед яких 12 монографій.

Він є вимогливим і водночас турботливим науковим керівником. Під його керівництвом захищена одна кандидатська робота.

У будь-якій галузі науки люди по-справжньому пізнаються поза межами установи, де у них розкриваються характерні якості особистості. Ботаніки говорять з цього приводу, що лише «робота в полі» показує всю сутність та якості людини, що є також важливим як в експедиціях, так і в колективі. Наш учитель є досить уважним та тактовним, у нього завжди на високому рівні виявляється внутрішня і зовнішня інтелігентність, а також любов та допомога іншим людям, що є досить вагомим для виховання своїх послідовників, адже власний приклад ботаніка-дослідника і формує наукові цінності у його учнів. Павла Митрофановича шанують та високо цінують колеги та друзі, які відзначають його сумлінне ставлення до наукової праці, відданість професії, скромність, відповідальність та надійність у виконанні завдань та під час проведення експедицій.

Наш керівник у свій ювілей, як і завжди, сповнений енергії та творчих планів і проєктів, які неодмінно найближчим часом втілить у життя. Це підтверджується його працелюбністю та захопленістю своєю справою понад усе на світі. Будь-які перешкоди він подолає із своєю крилатою фразою: «Потрібно на все дивитися по-філософськи».

Щиро вітаємо Павла Митрофановича з ювілеєм та бажаємо йому міцного здоров'я, благополуччя, творчої наснаги, наукових здобутків, вірних та надійних друзів, славних учнів!

Д.А. Давидов, В.В. Дацюк, М.О. Яроцька